

TEDNIK PEN

TEDENSKO DOGODJE

4. marec, 2022

št. 9/2022

UVODNIK

DOGODKI

STALIŠČE

INTERVJU

ISKRICA

MEDNARODNI PEN

Diskriminacija – orodje za uspeh in začetek razkroja?

Ko je mlada temnopolta pesnica Amanda Gorman 20. januarja pred letom dni nastopila na inavguraciji novega ameriškega predsednika Bidna, je bila pesem Pot na vrh (The Hills we climb) opevana in objavljena v nemalo vseh svetovnih medijih. A ko se je prevajanja lotila njena kolegica bele polti, se je nenadoma postavilo vprašanje, ali lahko belopolta oseba dojame odtenke in globine Amandinih verzov.

Vprašanje je bilo šokantno tudi zato, ker je bilo postavljeno z drugega zornega kota, ne-belega.

A problem je vprašanje samo. Toni Morrison, ena najboljših pisateljic sodobnega časa in Nobelova nagrajenka za književnost leta 1993 pravi, da rasa ne obstaja, da smo vsi ljudje eno človeštvo. Tudi Temeljna listina PEN-a poudarja »ideal enega človeštva živečega v miru in enakosti enega sveta.«

V Sloveniji leto za tridesetletnico države obeležujemo grozljiv jubilej, o katerem v tokratni številki piše podpredsednik Mednarodnega PEN-a pesnik Boris A. Novak – jubilej izbrisanih. Mlada država Slovenija, pozimi l. 1992 še ne čisto priznana v svetu kot samostojna, ki je po desetletjih totalitarnega režima stremela k demokraciji, se v odnosu do skupine so-državljanov ni vedla nič bolje kot osovraženi režimi, ki so preganjali Rome, Jude, Slovence v preteklosti. Čez noč so izbrisani ostali brez pravic iz naslova Evropske konvencije o človekovih pravicah, h kateri smo dober mesec kasneje navdušeno pristopili kot nova demokratična država. Nedavno se je predsednik države izbrisanim opravičil za nečloveško obravnavo, a besede so žal poceni in bodo težko zamazale stiske, trpljenje in ponižanje 25.671 ljudi. Vprašanje osnovnih človekovih pravic ni tržnica, da bi danes tukaj veljali eni, jutri tam drugi zakoni.

Ni drugačnih pravil za človečnost, če se rodiš na drugi strani Dragonje ali Sredozemskega morja. Diskriminacija posameznih skupin je mogoča le zato, ker politika, odgovorna za mir in blaginjo, uspeva, kljub temu, da uporablja sovražni govor, seje zlo in ima gluha ušesa za različne oblike diskriminacij. Tako predsodki, ki so pred sto tridesetimi leti Dreyfusa poslali v ječo, ker je bil Jud, žal uspevajo še danes.

Diskriminacija ima veliko obrazov in je uperjena v razne skupine ljudi. Včasih starejše, drugič mlajše, praviloma ženske in kadar ostane nekaj časa tudi istospolne. O migrantih v literarnih krogih skoraj ne govorimo, tudi o Romih ne. Raje gojimo predsodke, da ženske pišejo »žensko« književnost, da imajo istospolni svoj literarni lobi in da so tisti prezrti na drugem bregu reke ali bivanja, neizobraženi.

Ker se bližamo 8. marcu, prazniku, ob katerem opozarjamo tudi na diskriminacijo do žensk, ne morem mimo napada na Niko Kovač, Slovenko leta. Njena največja greha sta, da je mlada in da je ženska. Morda bi lahko navdihnila dramsko delo in postala junakinja generacije, ki bi jo morali dijaki in dijakinje analizirati na maturitetnem eseju v prihodnjih letih, postala bi morda »ženska na odru sveta«. A če bi dramsko delo o njej napisala književnica, zagotovo ne bi prišla med obvezno čtivo maturantov. Kljub skoraj desetletju prizadevanj Ženskega odbora MIRA, kljub neštetim knjigam in nagradam, ki potrjujejo vrhunskost slovenskih dramatičark, niti ene ni v učnem načrtu za pouk slovenskega jezika in književnosti. Skoraj enako se godi pisateljicam romanov. Za maturitetni esej so dijaki in dijakinje od leta 1995 obravnavali 85 del izpod peresa avtorjev in 4 dela izpod peresa avtoric, domačih in tujih. Nobenega romana Mire Mihelič, Mimi Malenšek, Maruše Krese, Berte Bojetu, da o sodobnicah sploh ne govorimo. Številke včasih povedo več kot metri strokovnih razprav. Brezbrižnost, ki za vedno utiša, izbriše, glasove književnic.

Diskriminacija je začetek razkroja, sledijo ji nečloveški zakoni, tem sledijo nečloveška dejanja in konec človeštva. Kot pravi ukrajinska pesnica Ljuba Jakimčuk:

Nič pesniškega ni v vojni,
samo razpad je.
ostanejo le črke
in vse skupaj tvorijo en sam glas – rrr.

- Prevod Peter Semolič, Poesis

Z vsakim stavkom in verzom se lahko borimo proti diskriminaciji.

Tanja Tuma, predsednica Slovenskega centra PEN

p. s. Član upravnega odbora me je na zadnji seji opozoril, da bi uvodnik Na mladih svet stoji lahko užalil starejše člane in članice PEN-a. Če je bil kdo prizadet, naj mi prosim oprost, nikogar nisem hotela užaliti. V mislih sem imela predvsem željo, da se naše društvo oplemeniti z energijo mlajših angažiranih članov in članic. Moje spoštovanje do zgodovine Slovenskega PEN-a in modrih, izkušenih kolegov in kolegic je neskončno. Tudi z mislimi nanje se vsak dan trudim za naš glas.

RAZGLEDI IN RAZMISLEKI

Aleksander Čobec se je o dejavnostih Mednarodnega in Slovenskega PEN-a v oddaji Razgledi in razmisleki pogovarjal s predsednico Slovenskega PEN-a Tanjo Tuma in sekretarjem mednarodnega odbora Pisatleji za mir Edvardom Kovačem.

[VEČ](#)

ICORN IN SOUZAN

Vabimo vas na srečanje z gostjo programa ICORN, sirsko dramatičarko in pesnico Souzan Ali, ki je lani prišla v Ljubljano, ko so ji zaradi kritike režima stregli po življenju.

Pogovor bo v ponedeljek, 7. 3. 2022, ob 11. uri v prostorih Slovenskega centra PEN na Tomšičevi 12 v Ljubljani.

Sirsko pesnico Souzan Ali bodo predstavili: sloviti alžirski pisatelj Said Khatibi, koordinatorka programa ICORN, Jasmina Rihar, skrbnica programa ICORN na Mestni občini Ljubljana, Saša Ogrizek in predsednica Slovenskega centra PEN Tanja Tuma, ki bo srečanje moderirala.

KAKOR ROKE V OBJEM PESMI

Predstavitve knjige Lidije Golc
Kakor roke v objem pesmi
Kdaj: torek, 8. 3. 2022 ob 18:00
Forum Zarja
Kje: Kapelška pasaža, Železna Kapla 79
Sodelujoči:
moderatorica: Ivana Kampuš,
citire: Urška Sajovic

POMOČ UKRAJINSKIM DRŽAVLJANOM

Državljan Ukrajine, ki bežijo pred vojno, so dobrodošli v Republiki Sloveniji. Pripravljene smo pomagati z nastanitvijo, hrano in vso potrebno pomočjo in asistenco za vključitev v družbo.

[POMAGAJ](#)

VABILO: MIRA

Spoštovani člani in članice, vabimo vas, da se pridružite Ženskemu odboru Mira. Za vpis samo pošljite interes na slopen@guest.arnes.si potem, ko ste prebrali [Listino Mire](#).

Mira je del Slovenskega centra PEN od leta 2013 in eden najbolj uglednih ženskih odbor v mednarodni organizaciji.

VABILO: MIR IN VOJNA

Vabljeni na branje za mir v Ukrajini, ki ga v znak solidarnosti pripravljamo Društvo slovenskih pisateljev, Društvo slovenskih književnih prevajalcev in SC PEN.

Branje bo v petek, 4. marca 2022, ob 17. uri v dvorani na Tomšičevi 12 v Ljubljani.

Nastopili bodo:

Boris A. Novak, Souzan Ali, Lijana Dejak, Lidija Dimkowska, Alenka Jovanovski, Andreja Kalc, Aljaž Koprivnikar, Barbara Korun, Kristian Koželj, Dušan Merc, Brane Mozetič, Aleš Mustar, Tanja Petrič, Veronika Razpotnik, Peter Semolič, Muanis Sinanović, Marjan Strojan, Ana Svetel, Tanja Tuma, Maja Vidmar, Glorjana Veber.

NAGRADA MLADIKA

Lidija Golc je v Trstu na slovesni razglasitvi 50. literarnega natečaja revije Mladika med 38 prejetimi ciklusi pesmi prejela drugo nagrado. Prisluhnite aktualnemu pogovoru o njenem ustvarjanju, o Trstu in o Koroški.

[VEČ](#)

OSMI DAN

Odzivi kulturnikov na vojno v Ukrajini.

[POVEZAVA](#)

Boris A. Novak

IZBRIS – ETNIČNO ČIŠČENJE À LA SLOVÈNE

Izbris 25.671 prebivalcev Slovenije februarja 1992 sodi v kategorijo množičnega kršenja človeških pravic. V času, ko se je v drugih deželah pravkar razpadle jugoslovanske federacije dogajalo etnično čiščenje na krvav način, je slovenska državna uprava izpeljala etnično čiščenje na slovenski način – brez mazanja rok s takó umazano in lepljivo tekočino, kot je kri, zgolj z administrativnim ukrepom izbrisa iz registra stalnega prebivalstva. Slovenski način etničnega čiščenja je bil naravnost higienično čist.

Srhljivo je dejstvo, da je izbris potekal skrivaj, daleč od oči javnosti. Šlo je za zakon, ki ni bil objavljen in za katerega so prizadeti posamezniki boleče izvedeli šele ob ukrepu samem, vsak zase, ob prvem oprasku na upravnih enotah: če so, denimo, morali podaljšati prometno dovoljenje, so uradniki vpričo njih preluknjali vse njihove dokumente in jih na ta način postavili zunaj zakona.

Posledice so bile strašne: ti nesrečni ljudje so izgubili možnost dela in dostojnega preživetja, zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja, šolanja in vseh oblik javnega udejstvovanja. Če so zapustili ozemlje Slovenije, jih nazaj niso več spustili. Posledice izbrisa so številne osebne in družinske tragedije, uničena življenja premnogih človeških bitij.

Ena izmed pošastnih posledic skrivne narave izbrisa je bil osebni občutek slehernega izbrisanega, da se ta nesreča dogaja le njemu ali njej; dolgo, predolgo se niso zavedali, da je enaka nemila usoda zadela še celo vrsto drugih ljudi. Spomnim se, da sem kot organizator humanitarne pomoči za begunce in pisatelje iz obleganega Sarajeva l. 1994 slišal, da so slovenski državni organi odvzeli dokumente sto petdesetim osebam iz nekdanje Jugoslavije, ki so že desetletja pred vojno delale v Sloveniji; nakar so tudi te govorice potihnile ... Prav zaradi tega perverzega postopka tajnosti in sramotne »samotnosti« izbrisa je tako dolgo trajalo, da so se prizadeti organizirali. Začetek organiziranega nastopanja in boja za pravice izbrisanih sega v leto 2002, ko je pogumni Aleksandar Todorović ustanovil prvo društvo izbrisanih prebivalcev Slovenije, briljantni pravnik Matevž Krivic pa je s težko artilerijo svojega lucidne pravne logike javno razgaljal to množično diskriminacijo. Izbrisanim smo se pridružili aktivisti iz tedanjega antiglobalističnega gibanja (skupina Dost je!) ter nekateri pisatelji in kulturniki. Po dolgih letih polemik se je Katarina Kresal, ministrica za notranje zadeve v vladi Boruta Pahorja (2008 – 11), izborila za zakon o odpravi krivic, prizadejanih izbrisanim. A slovenski politični esteblišment je celo po tem koraku vztrajno bojkotiral pravice izbrisanih. Zato je odločitev Evropskega sodišča za človekove pravice iz Strasbourga, ki je obsodilo Slovenijo zaradi kršitev pravic šestim izbrisanim ter naložilo naši državi ureditev tega vprašanja z vsemi preostalimi, toliko pomembnejša. **Naravnost neverjetno je, da si nekateri najvišji slovenski politiki še zmeraj dovolijo rasistične izpade na račun izbrisanih in odkrito zasmehovanje odločitve Evropskega sodišča.**

V okviru tega članka ni mogoče izčrpno analizirati peklenske logike, ki vodi velik del slovenskega političnega razreda in državne administracije pri tej sistematični rasistični politiki. Uporabljam hude izraze – peklensko, perverzno, pošastno, etnično čiščenje itd. – vendar jih je treba razumeti upoštevaje opozorilo o »banalnosti zla«, ki ga je Hannah Arendt zapisala ob sojenju nacističnemu zločincu Eichmannu, enemu izmed »najbolj učinkovitih uradnikov« pri »končni rešitvi« judovskega vprašanja v drugi svetovni vojni. Slovenski politiki, ki so sprejeli ukrep izbrisa, in številni uradniki, ki so luknjali dokumente in dobesedno preluknjali življenja tolikim ljudem, so še zmeraj prepričani, da niso zagrešili ničesar slabega, da so le opravljali svojo dolžnost.

Posledice so bile strašne: ti nesrečni ljudje so izgubili možnost dela in dostojnega preživetja, zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja, šolanja in vseh oblik javnega udejstvovanja. Če so zapustili ozemlje Slovenije, jih nazaj niso več spustili. Posledice izbrisa so številne osebne in družinske tragedije, uničena življenja premnogih človeških bitij.

Izbris februarja 1992 je najbrž treba postaviti v kontekst osamosvojitve Slovenije in pretirane, mestoma histerične potrebe tedanjega slovenskega političnega vodstva, da se na vse mogoče načine čim bolj oddalji od nekdanje Jugoslavije. Novoustanovljena slovenska država je hotela vzpostaviti popoln nadzor nad svojimi državljani. Prebivalcem, ki so po poreklu izvirali iz drugih krajev nekdanje skupne države, je Slovenija resda ponudila, da zaprosijo za slovensko državljanstvo, vendar je bil rok za ureditev tega statusa nenormalno kratek (le šest mesecev). Mnogi prebivalci v kaosu dramatičnih dogodkov l. 1991 niso bili niti obveščeni o svojih možnostih in pravicah. Po k sreči kratki vojni na Slovenskem je izbruhnila neprimerno bolj krvava vojna na Hrvaškem, situacija v Bosni in Hercegovini pa se je nevarno zaostrovala, zato so imeli mnogi ljudje težave s pridobivanjem zahtevanih dokumentov v svojih rojstnih občinah. Slovenski nacionalisti na izbrisane pogosto naslavljajo očitek, da niso zaprosili za slovensko državljanstvo zaradi »političnega špekuliranja«, kaj bo zanje bolje. Mnogi izbrisani so se najbrž res obotavljali, kaj storiti, vendar menim, da je bila njihova negotovost v danih okoliščinah popolnoma človeška: v drugi polovici l. 1991 je marsikdo še zmeraj verjel, da je najmanj tvegano ohraniti jugoslovanski potni list. Vse to je mogoče razumeti, če pomislimo, da je večina izbrisanih imela sorodnike v drugih republikah nekdanje skupne države.

Pomenljiv je način, kako so zagovorniki izbrisa opisovali izbrisane: »izdajalci« slovenskega ljudstva, »saboterji« slovenske države in nacionalnih interesov, »agresorji« na Slovenijo. **Gre za strašljivo konstrukcijo »sovražnika«.** Javno podobo izbrisanih so zožili na **oficirje agresorske jugoslovanske armade ter povsem izbrisali bolečo resnico, da je največje število izbrisanih sodilo v kategorijo šibkih in najšibkejših – otrók, žená, starejših ...**

Okoli l. 2004, ko sem se tudi sam intenzivno angažiral v boju za pravice izbrisanih, je slovenska družba stopila v novo fazo, ki bi jo lahko poimenoval »brisanje izbrisa«. Ta naknadna, nevarna dinamika demoniziranja izbrisanih je bila povezana z vstopom Slovenije v Evropsko unijo. Slovenci smo takrat – kljub večinski podpori evropski integraciji – doživeli identitetno krizo. V vzdušju negotovosti glede usode Slovenije v novi nadržacionalni skupnosti so rasisti aktivirali celoten register vzorca »ogroženega ljudstva«, ki ga nosimo v kolektivnem nezavednem zaradi težavne zgodovine zatiranja s strani močnejših sosedov. **Spričo popolne odsotnosti zunanjega sovražnika si je bilo treba za sprožitev tega mehanizma izmisliti notranjega sovražnika: izbrisani so bili kot nalašč za ta namen.** Slovenska demokratska stranka na čelu z Janezom Janšo je na volitvah jeseni 2004 zmagala ravno na valu rasizma, ki ga je z sprožila s sramotnim referendumom aprila tega leta, tik pred vstopom Slovenije v EU. Nezaslišano je, da je slovenski parlament sploh dovolil ta referendum, ki je bil problematičen tako z etičnega kot s pravnega vidika, saj je na njem večina odločala o pravicah manjšine. Številni slovenski državljani smo ta referendum bojkotirali; udeležilo se ga je le 35% volilnih upravičencev, vendar se je velika večina glasujočih (teh je bilo za 33 % celotnega volilnega telesa) izrekla proti pravicam izbrisanih. In čeprav referendum ni bil obvezujoč za zakonodajalca in torej formalno ni imel pravnih posledic, je razkril skrb zbujajoče rasistične težnje dela slovenskega prebivalstva, omogočil pa je tudi naskok stranke SDS na oblast ter vzpostavitev prve Janševe vlade (2004 – 2008).

Spričo popolne odsotnosti zunanjega sovražnika si je bilo treba za sprožitev tega mehanizma izmisliti notranjega sovražnika: izbrisani so bili kot nalašč za ta namen.

Ob pisanju pričujočega članka sem našel plakat, s katerim smo pozivali na manifestacijo Izbrisani s(m)o naši spomladi 2004. Napisal in podpisal sem ga kot podpredsednik Mednarodnega PEN-a, sopodpisnika pa sta bila Aleksandar Todorović kot predsednik Društva izbrisanih in Forum za levice:

Spoštovani sodržavljani in sodržavljanke, cenjeni prebivalci in prebivalke Slovenije!

Pozivamo Vas, da se udeležite zborovanja za pravice in dostojanstvo izbrisanih, ki bo v sredo, 31. marca 2004 (pet minut pred dvanajsto!) na Prešernovem trgu v Ljubljani. Naslov zborovanja in naše temeljno geslo je: **IZBRISANI S(M)O NAŠI!**

Naša pobuda je motivirana z etičnimi, in ne strankarsko političnimi razlogi. Manifestacija je zasnovana zunaj strankarskih interesov in logike, saj so nas dogodki zadnjih let in mesecev prepričali, da so VSE slovenske politične stranke bolj ali manj soudeležene pri množičnem kršenju človeških pravic, ki se je zgodilo izbrisanim: nekatere z agresivno ksenofobno politiko, druge pa s pripravljenostjo na barantanje o stvareh, o katerih se kratko malo ne sme barantati.

Človeško dostojanstvo izbrisanih bomo najbolje potrdili z dostojanstvom kulture: vrsta osebnosti iz umetniškega, znanstvenega in javnega življenja bo s svojimi solidarnostnimi izjavami zastavila svoje ime in ugled za pravice izbrisanih. Histeriji politikov, ki netijo šovinistične strasti, bomo zoperstavili domišljijo, njihovim manipulacijam solidarnost, njihovim pritiskom in grožnjam zahtevo po brezpogojnem spoštovanju človekovih pravic, njihovem rasizmu neomajno zavest o enakosti vseh ljudi pod zvezdami! Nekaj dni pred vsiljenim in povsem nepotrebnim referendumom bomo vzpostavili najširšo možno demokratično fronto, v katero vabimo vse sodržavljanke in sodržavljane, prebivalke in prebivalce Slovenije, ki niste ravnodušni do trpljenja soljudi in Vam ni vseeno, kakšna bo prihodnost naše dežele. Vprašanje pravic izbrisanih je pravno in politično, kulturno in zgodovinsko razvodje: na eni strani pot v Evropo, demokracijo in prihodnost, na drugi strani pa pot v samozadostno provinco, nesvobodo, preteklost.

Tisti, ki nam ni vseeno, tisti, ki verjamemo v dostojanstvo vseh ljudi, se bomo zbrali pred Prešernovim spomenikom v sredo, 31. marca pet pred dvanajsto! S srci, ki čutijo, z glavami, ki mislijo!

Za temi besedami še zmeraj stojim. Angažma za izbrisane sem drago plačal in ga še zmeraj plačujem, čeprav svojih težav sploh ne morem primerjati z usodo izbrisanih. Prejemal sem grozilna pisma, na literarnem večeru na Koroškem sem bil fizično napaden med branjem svojih prevodov trubadurskih pesmi iz 12. stoletja, avto so mi večkrat poškodovali, na okrogli mizi komercialne televizije POP TV pa je občinstvo kričalo, da bodo sežgali moje knjige. Rumeni tisk me zaradi izbrisanih še zmeraj pogosto zmerja z izdajalcem in me poziva, naj zapustim Slovenijo.

O izbrisanih sem veliko pisal, vendar teh besedil večinoma nisem mogel objaviti. Pomenljiva je usoda poetične, v verzih napisane igre Bris, ki se začne s telekonferenco, na kateri se princi temè pod Satanovim vodstvom odločijo, da bodo poslali padlega angela Luciferja, hudičevko Astarto in »dobrega hudiča« Beliala v Slovenijo, da z rasizmom zoper izbrisane okužijo »to subalpsko, avtistično deželico, / sentimentalno, bidermajersko razglednico, / podobo raja, čokoladno škatlico, / to čisto, kičasto banana republiko«. Igro sem poslal večini slovenskih gledališč; nihče mi nikoli ni odgovoril, intendant pa so me prenehali pozdravljati na cesti. Morda igra ni dobra; a navdaja me hudobno veselje, da sem – sonetist v starejših srednjih letih – bil sposoben napisati tako škandalozno besedilo. Pozneje sem to peklensko igro v verzih vključil v Čas očetov in Bivališča duš, drugo in tretjo knjigo epa Vrata nepovrata (2015, 2017).

Zaradi vsega povedanega sem toliko bolj vesel, da Prešernovo gledališče v Kranju pod režijskim vodstvom Oliverja Frlića uprizarja dramo izbrisanih. Pozdravljam to etično, državljansko in umetniško dejanje!

Dr. Boštjan M. Turk, profesorski kolega z ljubljanske Filozofske fakultete, me je v Reporterju, osrednjem glasilu slovenskega rasizma, demoniziral zaradi pesmi Izbrisani (iz zbirke Obredi slovesa, 2005), češ da gre za najbolj sramotno pesem v zgodovini slovenske poezije. Naj pričujoči članek sklenem s to svojo sramoto, na katero sem ponosen:

IZBRISANI

Najhuje se je posloviti in ostati.
V istem mestu. Na isti cesti. V isti
hiši. Obstati pred zaklenjenimi vrati
z zamenjano ključavnico, nečisti,

nevidni sosed. Človek brez pravice
do sebe. Tujec sredi hrupne množice.
Vsi vedo, kako. On ne. Ne pozna resnice
in ne zna prestopiti čarne krožnice.

Čeprav doma, vsi pravijo, da je na tujem.
Izgnan globoko vase, kjer potuje.
Notranja emigracija je strašna veda.

Morda bo treba stran. Morda bo treba
dokončno izpod sence tega žleba.
Morda ta meja ni tako visoka.

Morda na drugi strani čaka roka.
Tam bo vse to nekoč na glas povedal.

Njegov je molk, njegova je beseda.

INTERVJU: VERONIKA BAJT

Veronika Bajt je doktorica znanosti s področja sodiologije. (University of Bristol, Velika Britanija, 2003). Leta 1998 je diplomirala na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani, leta 1999 pa magistrirala na Central European University v Varšavi. Postdoktorski študij je opravila na Masarykovi univerzi v Brnu.

Področja njenega raziskovalnega dela so med drugim študije nacionalizma, ksenofobije in rasizma, migracije, globalizacija, diskriminacija, konstrukcija nacionalnih identitet – o teh temah je predavala tudi na Univerzi v Bristolu, na Masarykovi univerzi in na International University Institute for European Studies (IUIES).

Od leta 2006 je zaposlena na Mirovnem inštitutu kot raziskovalka in vodja več projektov.

Foto: Nada Žgank

Z dr. Veroniko Bajt se je pogovarjala Maja Ferjančič.

Fobije so motnje, pri katerih oseba doživlja pretiran in neracionalen strah pred določeno situacijo, predmetom ali dejavnostjo. Bi lahko rekli, da je izvor diskriminacije pravzaprav strah?

Gre za zahtevno vprašanje. Lahko rečem, da je eden od razlogov za diskriminacijo zagotovo pomanjkanje védenja o tem, kaj diskriminacija sploh je, ter posledično zavedanja oz. osveščenosti o tem, da gre dejansko za kaznivo prakso, ki v sodobni družbi sploh ne bi smela imeti prostora. Diskriminacija je tesno povezana s pojavi strukturnih neenakosti, družbenih in individualnih predsodkov, pa tudi premajhne osveščenosti, da gre za nedopustno ravnanje.

Diskriminacijo na podlagi narodnosti, državljanstva, barve kože ali religije v Sloveniji zagotovo sproža tudi javni diskurz. V Sloveniji imamo kar nekaj medijev, ki so prežeti z obilico povsem odkritega spodbujanja k izključevanju, podrejanju in k sovražnosti. Ksenofobnih, nacionalističnih, rasističnih in islamofobnih stališč, kot smo lahko videli v zadnjem času, tudi določeni politični akterji ne skrivajo in tudi ne obžalujejo. Tu se skriva velika nevarnost, saj ima sovražni govor vedno potencial, da preide v nasilna dejanja.

Vaša raziskava iz leta 2021 je pokazala, da je ksenofobija še vedno izrazit problem v Sloveniji.

Drži. Na tej točki je potrebno izpostaviti migrantske delavce in delavke ter begunce in begunke. Naša raziskava je namreč pokazala, da diskriminacijo najpogosteje doživljajo osebe, ki jih prebivalstvo obravnava kot tujce, še posebej močno prisotna je v odnosu do prosilcev za mednarodno zaščito in do beguncev in begunk, ki poročajo tudi o izkušnjah z etničnim profiliranjem s strani policije. Anketiranci so razkrili primere, ko so bili npr. na sprehodu po mestu zgolj zaradi svojega videza »tujca« ustavljeni. Vse to zgolj na podlagi barve kože in njihovega pripisanega statusa tujca. Večkrat se je tudi zgodilo, da so npr. v gostilni poklicali policijo, da so preverili, ali gre za »nezakonitega migranta«.

Povsem nesprejemljivo je, da nekatere osebe dejansko doživljajo vsakodnevne negativne opazke v javnosti in sovražni govor na spletu. Primeri, podobni etničnemu profiliranju s strani policije, se dogajajo tudi na javnih dogodkih z obtožbami kraje in podobno.

Nedavno smo lahko na uradnem Twitter računu Vlade RS prebrali naslednje: »Ukrajinski begunci prihajajo iz okolja, ki je v kulturnem, verskem in zgodovinskem smislu nekaj povsem drugega kot okolje, iz katerega prihajajo begunci iz Afganistana.« »Čivk« je bil kasneje izbrisan, pa vendarle, kako bi komentirali te besede?

To ne preseneča, saj se s tem razkriva dejansko stališče stranke SDS. Raziskave so že večkrat pokazale, da gre za skrajno desno stranko, ki ima rasistično izključevalen odnos do priseljevanja. Pogojevanje temeljne človekove pravice dostopa do zatočišča pred nasiljem in preganjanjem na način vzpostavljanja domnevne kulturne razlike in razločevanja med »pravimi« in »nepravimi« begunci zelo dobro razkriva tudi apartheid migracijskih politik Trdnjave Evrope.

Kje vidite prostor za spremembe?

Slovenija še vedno nima strategije boja proti diskriminaciji in rasizmu. Manjka javna razprava o tej tematiki. Na tej točki je zato pomembna vloga izobraževalnega sistema, ki mora z dejstvi in vzgojo za mir omogočati mladim, da bodo znali poiskati verodostojne vire informacij. Osveščevalne kampanje imajo pogosto le kratkoročne ali srednjeročne učinke – a so pomembne. Država bi zato morala zagotavljati prostor in možnosti za osveščanje in boj proti diskriminaciji. Potrebno bi bilo vlagati trud v dodatno izobraževanje oziroma osveščanje strokovnih delavcev, javnih uslužbencev. Tudi delodajalci se pogosto ne zavedajo lastnega diskriminatornega delovanja, zato je tudi v zasebnem sektorju potrebno ponuditi informacije in dodatna izobraževanja o teh tematikah. Predvsem pa je potrebno dosledno reagiranje na diskriminacijo in to velja za prav vsakega izmed nas.

En človek je in vsi, ki stojijo okrog njega, so le njegovi različni obrazi. [Ali je rudar, ali strojar, ali nosač, ali kmet, ali uradnik, ali pisatelj, ali intelektualec, ali berač, ne morem razločiti. Ali je Slovenec, ali Nemec, ali Rus, ali Francoz, ne vem, samo eno vem, da mi je strašno ljub ta človek, kdorkoli je, karkoli je.]

Ne vem, kdo je, kaj je, zame je dovolj eno:
Rad ga imam!

- Srečko Kosovel,
odlomek iz besedila Mehanikom

Tu in tam

Tu sonce / Tam bombe
Tu mir / Tam jok
Tu bodočnost? / Tam groza!
Kam gremo?

Lojze Wieser, 24.2.2022

Koroški založnik in književnik je na dan napada na Ukrajino napisal drobno pesmico, jo objavil na svojem Facebook profilu in spontano se je rodilo več kot sto prevodov pesmi.

Nobelovi nagrajenci, pisatelji in umetniki z vsega sveta v pismu z več kot tisoč podpisov obsodili rusko invazijo na Ukrajino

27.2.2022

Našim prijateljem in kolegom v Ukrajini,

Pisatelji po vsem svetu smo zgroženi nad nasiljem, ki so ga ruske sile sprožile nad Ukrajino, in nujno pozivamo k prenehanju prelivanja krvi.

Zedinjeni obsojamo nesmiselno vojno, ki jo vodi predsednik Putin, ker noče priznati pravice ukrajinskega ljudstva, da brez vmešavanja Moskve razpravlja o svoji prihodnji pripadnosti in zgodovini.

Zedinjeni podpiramo pisatelje, novinarje, umetnike in vse prebivalce Ukrajine, ki preživljajo svoje najtemnejše ure. Stojimo vam ob strani in čutimo vašo bolečino.

Vsi ljudje imajo pravico do miru, svobodnega izražanja in svobodnega zbiranja. Putinova vojna je napad na demokracijo in svobodo, ne le v Ukrajini, temveč po vsem svetu.

Skupaj pozivamo k miru in prenehanju propagande, ki podžiga nasilje.

Brez svobodne in neodvisne Ukrajine ne more biti svobodne in varne Evrope.

Mir mora zmagati.

Podpisniki: [povezava PEN](#)

ZAKLJUČEK PIWWC

Vabimo vas, da se pridružite literarnemu zaključku sestanka Mednarodnega ženskega odbora PIWWC v torek, 8. marca ob 16.30.

PEN International Women Writers Committee
PRESENTS
Our Voices, Our Resistance!
Poems Bearing Witness & Speaking OUT!
A GLOBAL MULTILINGUAL FREE THE WORD POETRY ZOOM!
16 PEN POETS FROM 15 COUNTRIES!
UKRAINE ~ UGANDA ~ MYANMAR ~ CHINA: UGHYUR PEOPLE ~ ROMANIA ~ SLOVENIA
KURDISTAN/IRAN ~ CHILE ~ USA ~ MEXICO ~ LEBANON ~ CANADA ~ FINLAND ~ LATVIA ~ KENYA
POETRY THAT ROARS & SOARS WITH THE POWER OF THE VOICE!
Tuesday, 8 March ~ 16:30 GMT
8:30am PST ~ 9:30am MST ~ 10:30am CST ~ 11:30am EST
Please Register to Attend:
https://us02web.zoom.us/webinar/register/WN_1Wa4ml955f2CYUFzDHfGkw

Tednik PEN, glasilo Slovenskega centra PEN, št. 9/2022

Izdal: Slovenski center PEN, Tomšičeva 12, 1000 Ljubljana
Zanj: Predsednica Tanja Tuma

Uredništvo

Odgovorna urednica: Tanja Tuma

Glavna urednica: Maja Ferjančič

Oblikovanje: Maja Ferjančič

Leto izdaje: marec 2022

Kraj: Ljubljana

ISSN 2784-7586

Publikacija Tednik PEN je brezplačna.

Naslovna fotografija: Cottonbro/Pexels